

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний технічний університет імені Ю.Кондратюка

ХАРЛАМОВА ОЛЕНА ВІКТОРІВНА

УДК 332.142.4:628.1'1

**РЕГУЛЮВАННЯ РЕСУРСОЄМНОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ
(РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

Спеціальність 08.10.01 – Розміщення продуктивних
сил і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Полтава – 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській національній академії міського господарства Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Пічугіна Тетяна Сергіївна,
Харківська національна академія міського господарства.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Ніколаєв Всеволод Петрович,
Національна академія державної податкової служби України,
професор кафедри „Аудит та економічний аналіз”;

кандидат економічних наук, доцент,
Чечетова Наталія Федорівна,
Головне науково-експертне управління
Верховної Ради України,
завідуюча відділом з питань бюджету, оподаткування та
банківської діяльності.

Провідна установа Науково-дослідний економічний інститут
Мінекономіки та з питань європейської інтеграції України, відділ
з проблем регіональної економіки, м.Київ.

Захист відбудеться „30” червня 2004 року о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 44.052.03 в Полтавському національному технічному університеті імені Ю.Кондратюка Міністерства освіти і науки України за адресою: м.Полтава, пр. Першотравневий, 24.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Полтавського національного технічного університету імені Ю.Кондратюка Міністерства освіти і науки України за адресою: м.Полтава, пр. Першотравневий, 24.

Автореферат розісланий „ 28 ” травня 2004 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних
наук, доцент

О.В.Комеліна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Водозабезпечувальна галузь охоплює все різноманіття сторін життєдіяльності людини, створює або приймає участь у створенні нової вартості продукції та послуг територіально-промислових комплексів. Сучасна система їх функціонування відрізняється широким діапазоном засобів інтеграції всіх видів ресурсів, значною кількістю елементів інфраструктури, внутрішньогосподарських і зовнішніх зв'язків. Надання більшої економічної самостійності підприємствам водопостачання, складність впровадження ринкових методів управління у сфері комунального господарства, об'єктивні труднощі, які найчастіше перешкоджають раціональному використанню ресурсів, та необхідність формування соціально-ринкових елементів комунальної політики обумовлюють актуальність побудови адекватної системи регулювання водоспоживання та його ресурсоемності. Оптиміальне сполучення галузевого та територіального регулювання ресурсоемності водоспоживання сприятиме підвищенню ефективності використання господарського потенціалу територіально-промислових комплексів.

Актуальність проблеми раціоналізації споживання природно-матеріальних ресурсів привертає увагу багатьох вчених і практиків, зокрема дослідженню даної проблеми присвячені роботи Г.М. Азаренкової, Ю.П. Беличенка, Ю.М. Грищенка, В.В. Смирчинського, П.С. Смоленюка, К.К. Бондаря, С.В. Яковлева, А.В. Яцика. Широке коло проблем розвитку водозабезпечувальних систем знайшло відображення в роботах Г.К. Агаджанова, А.С. Гордійчука, В.І. Дьоміна, Н.Б. Закорчовної, Л.І.Калениченка, О.Б. Колісника, Т.П. Крутько, В.П. Миколаєва, В.А. Петросова, І.Т. Прокопчука, В.В. Хом'якова, Я.Я. Яндиганова. Окремі питання розвитку територіально-промислових комплексів у взаємозв'язку з водоресурсним потенціалом регіонів розглядаються в роботах І.Я. Блехцина, А.С. Діброва, С.І. Дорогунцова, І.М. Кротуна, О.Т. Лебедева, В.К. Потьомкіна, А.Н. Сіліна, М.А. Хвесика, І.Л. Храновича, Г.А. Черниченка.

Разом з цим всебічне вивчення існуючих методичних розробок і практичних рекомендацій галузевої спрямованості у сфері водопровідного господарства дає підстави для ствердження про те, що коло загальнотеоретичних проблем досліджено недостатньо, а специфічні проблеми формування ресурсоемності водоспоживання не мають ґрунтового вирішення. На сучасному етапі соціально-економічної трансформації в країні, реалізації Концепції державної регіональної політики проблема ресурсоемності в системах водопостачання вимагає глибоких наукових розробок у напрямку вдосконалення макро- і мікроекономічних механізмів її регулювання, що обумовило вибір теми дисертації, її мети і завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження, виконане в дисертаційній роботі, відповідає пріоритетним напрямкам, визначеним Концепцією розвитку водного господарства України, затвердженою Постановою Верховної Ради України № 1390-XIV від 14.01.2000 р., Загальнодержавною програмою розвитку водного господарства, затвердженою Законом України №

2988-III від 17.01.2002 р. і Концепцією державної регіональної політики України, затвердженою Указом Президента України від 25.05.2001 р. Дисертація виконана відповідно до основних напрямків наукових досліджень факультету економіки і менеджменту і кафедри обліку та аудиту Харківської національної академії міського господарства, що виконуються в рамках держбюджетної науково-дослідної роботи “Проблеми рівноваги економічних систем у ринкових умовах” № 697 від 15.01.2001 р. і № 716 від 25.02.2002 р.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретико-методичне обґрунтування і розробка системи регулювання ресурсоемності водоспоживання на регіональному рівні.

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність розв’язання наступного кола завдань:

- поглибити теоретичні основи формування ресурсоемності водоспоживання регіональних водозабезпечувальних комплексів;
- обґрунтувати науково-методичний підхід до регулювання ресурсоемності водоспоживання регіональних водозабезпечувальних комплексів;
- систематизувати нормативно-правові і економічні регулятори водоспоживання регіонів на основі його територіально-галузових особливостей;
- удосконалити інструменти комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання з метою її регулювання;
- виявити фактори зниження матеріалоемності як елемента ресурсоемності водоспоживання.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес регулювання ресурсоемності водоспоживання регіональних водозабезпечувальних комплексів.

Предметом дослідження виступає природно-матеріальна складова ресурсоемності водоспоживання.

Методи дослідження. Методологічні основи дослідження ґрунтуються на системі економічних законів і категорій ринкової економіки, а також ключових положеннях Законів України, постанов Кабінету Міністрів України, нормативних рішень органів місцевого самоврядування, що визначають механізм регулювання ресурсоемності водоспоживання. Для досягнення поставлених цілей використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи досліджень. Для вирішення теоретичних завдань застосовані методи логіко-аналітичного аналізу, індукції, дедукції, наукового абстрагування та узагальнення. Розробка класифікації областей за ступенем наводненості здійснювалася за допомогою методів ранжирування та групування. При розробці галузевої методики економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання застосовувалися індексний метод порівняння показників, для факторного аналізу – логарифмічний метод. При оцінці факторів, що впливають на рівень матеріалоемності водоспоживання, використані методи кореляційно-регресійного аналізу, економіко-математичного моделювання. Удосконалення методів прогнозування ґрунтується як на

зазначених вище методах, так і на методах експертних оцінок, трендових моделей, методах авторегресійного прогнозування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше

- розроблено науково-методичний підхід до регулювання ресурсоемності водоспоживання регіональних водозабезпечувальних комплексів, який передбачає на макрорівні регулювання водоспоживання в регіонах, що об'єктивно відбивається на водоспоживанні регіональних водозабезпечувальних комплексів; на мікрорівні - регулювання матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах;

- сформульовано сукупність параметрів оцінки територіально-галузевих особливостей водоспоживання, що включає показники ступеня наводненості регіонів, питомих запасів водних ресурсів, навантаження на водоресурсний потенціал регіону, вартісної оцінки водних ресурсів та індексів водоємності галузей промисловості;

- визначено термін “регіональний водозабезпечувальний комплекс” як функціональний елемент водогосподарського комплексу у вигляді виробничо-господарської системи, що володіє сукупністю спеціалізованих споруд і використовує водні ресурси одного басейну (або частково декількох басейнів), призначеної для задоволення потреб певного регіону у воді належної якості й потрібної кількості;

- розроблено галузеву методику економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах, що дозволяє комплексно оцінювати її рівень;

- встановлено причинно-наслідковий зв'язок між рівнем матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах і факторами, що його визначають, до яких віднесені кількість аварій на мережах, загальна довжина мережі, кількість поданої води в мережу і відпущеної споживачам, сума матеріальних і загальних витрат, що дозволило виявити основні резерви зниження матеріалоемності як елемента ресурсоемності водоспоживання;

- запропоновано комплексну систему коефіцієнтів обороту відходів, що дозволяє проводити аналіз процесів нагромадження, переробки, зворотності, ліквідності відходів, а також безвідходності виробництва і зміни вартості відходів;

- запропоновано інтегральний метод прогнозування, заснований на одночасній єдності і фрагментарності використання методів експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу й авторегресійного прогнозування;

удосконалено

- галузевий зміст поняття “регіон”, що являє собою з погляду водопостачання частину території, яка володіє стійкою сукупністю і структурою водоресурсних джерел, водокористувачів і водоспоживачів

і на якій забезпечується корисне використання водних ресурсів за допомогою єдиної виробничо-господарської системи у вигляді регіонального водозабезпечувального комплексу;

одержали подальший розвиток

- класифікація областей України за ступенем наводненості, яка складається з п'яти класифікаційних груп на відміну від використовуваних раніше трьох, що дозволяє більш ґрунтовно характеризувати якісні параметри водоресурсного потенціалу;

- методика кількісної оцінки рівня навантаження на водоресурсний потенціал областей України й індексів водоємності галузей промисловості.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування запропонованої системи параметрів оцінки територіально-галузевих особливостей водоспоживання у процесі прийняття рішень про оптимізацію структури та розвиток територіально-промислових комплексів. Розроблену галузеву методику економічної діагностики матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання рекомендується використовувати на водозабезпечувальних підприємствах для оцінки рівня споживання матеріальних ресурсів і його регулювання. Виявлені причинно-наслідкові зв'язки між рівнем матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання і його визначальними факторами, а також їх кількісна оцінка дає змогу в практиці господарювання встановлювати пріоритетні напрямки фінансування заходів, спрямованих на регулювання матеріалоємності й ресурсозбереження. Важливим практичним результатом слід вважати запропонований інтегральний метод прогнозування, що має загальнонаукове значення і може бути використаний для широкого кола досліджень.

Практична цінність отриманих результатів підтверджується їх впровадженням у господарську діяльність підприємств, зокрема Державного обласного комунального підприємства “Донецькоблводоканал” (акт впровадження від 07.10.2003 р.), ВАТ “Донвуглеводоканал” (акт впровадження від 19.11.2003 р.), Управління водопровідно-каналізаційного господарства м. Слав'янська (акт впровадження від 25.09.2003 р.), Спеціального проектно-конструкторського бюро ТВО “Харківкомунпромвод” (акт впровадження від 04.12.2003 р.), Виробничо-комерційного підприємства “Форпост” (акт впровадження від 03.09.2003 р.) та учбовому процесі Харківської національної академії міського господарства (довідка від 26.02.2004 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, що містяться в дисертаційному дослідженні і виносяться на захист, розроблені особисто автором без участі співавторів.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження апробовані на Всеукраїнській науково-практичній конференції “Проблеми реалізації реформування галузі житлово-комунального господарства (Харків, листопад 2003 р.), IV міжнародній науково-технічній конференції “Дослідження і оптимізація економічних процесів “Оптимум-2003” (Харків, грудень 2003 р.), а також на XXVIII (квітень 1996 р.), XXIX (травень 1998 р.), XXX (травень 2000 р.) науково-технічних

конференціях викладачів, аспірантів і співробітників Харківської національної академії міського господарства.

Публікації. Найбільш важливі теоретичні й практичні результати досліджень і пропозиції автора відображені в 14 публікаціях у фахових виданнях відповідно до переліку ВАК, з них 8 статей і 6 тез конференцій, у тому числі 7 без співавторів. Загальний обсяг публікацій складає 1,85 друк.арк., з них особисто авторові належить 1,65 друк.арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 255 сторінок машинописного тексту, в тому числі 176 сторінок основного тексту. Дисертація містить 11 таблиць (з них 4 на 4 повних сторінках), 21 рисунок (з них 5 на 5 повних сторінках), 18 додатків на 44 сторінках. Список використаних джерел включає 229 найменувань на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовані мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, викладено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі дисертації “Теоретичні основи формування і регулювання ресурсоємності водоспоживання”** визначено сукупність параметрів оцінки водоресурсного потенціалу регіону, викладено сутність організації водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах, поглиблено теоретичні основи формування ресурсоємності водоспоживання, запропоновано науково-методичний підхід до її регулювання.

Комплексний підхід до визначення водоресурсного потенціалу регіонів потребує синтезованої його оцінки за кількісними, якісними, вартісними й соціально-економічними параметрами. Подібна методологічна установка являє собою вихідну позицію при формуванні водогосподарських балансів регіонів. Реалізація зазначеного підходу вимагає збалансованості якісних і кількісних оцінок водних ресурсів, врахування впливу вартісної оцінки водних ресурсів на розвиток галузей промисловості та формування вартості їх кінцевої продукції та послуг, а також соціально-економічного аспекту використання водних ресурсів регіону.

Вирішення завдань оптимізації використання водоресурсного потенціалу регіонів розглядається як комплексна проблема, розв'язання якої здійснюється в умовах трансформації середовища функціонування підприємств водозабезпечувальної галузі, що проявляється в розширенні повноважень регіонів, зростанні економічної самостійності підприємств водопостачання, формуванні соціально-ринкових елементів комунальної політики. Викладені особливості сучасного етапу розвитку галузі обумовили принципово новий підхід до визначення сутності підприємств водопостачання.

Дослідження теоретичних основ функціонування підприємств водопостачання, поглиблення їх змісту, наукової обґрунтованості з метою адаптування до сучасних умов господарювання дозволило ввести поняття “регіональний водозабезпечувальний комплекс”, що являє собою функціональний елемент водогосподарського комплексу у вигляді виробничо-господарської системи, яка володіє сукупністю спеціалізованих споруд, використовує водні ресурси одного басейну (або частково декількох басейнів), призначеної для задоволення потреб певного регіону у воді належної якості й потрібної кількості. Враховуючи специфіку водозабезпечувальної галузі, під регіоном запропоновано розуміти частину території, що володіє стійкою сукупністю і структурою водоресурсних джерел, водокористувачів і водоспоживачів і на якій забезпечується корисне використання водних ресурсів за допомогою єдиної виробничо-господарської системи у вигляді регіонального водозабезпечувального комплексу.

З метою виявлення підґрунтя специфіки формування і регулювання ресурсоємності водоспоживання сформульовано сукупність системних характеристик регіональних водозабезпечувальних комплексів, серед яких найбільш вагомими визнано їх сутність і поняття, територіальну підпорядкованість, функціональні завдання, технологічну структуру, організаційну структуру, галузеві обмежувальні параметри, фактори впливу.

Реалізація потенційних можливостей підвищення ефективності функціонування регіональних водозабезпечувальних комплексів знаходиться у прямій залежності від ступеня оптимальності використання всіх задіяних у виробничому процесі ресурсів: природних, матеріальних, енергетичних, фондових, трудових і фінансових. Їх обсяги, витрати, склад та потреби в них обумовлюються якістю і доступністю природних ресурсів, первинними серед яких є водні. Формування ресурсоємності водоспоживання є впорядкованим процесом і здійснюється під впливом певної сукупності факторів. Викладена вище аргументація, всебічний аналіз структури ресурсоємності водоспоживання, взаємозв'язків між її складовими і факторами, що визначають її формування, дозволив визнати системоутворюючою її природну складову. Сукупність складових ресурсоємності водоспоживання і факторів її формування наведено на рис. 1.

Не виходячи за межі предмету дослідження, основну увагу в дисертаційній роботі приділено природно-матеріальній складовій ресурсоємності водоспоживання.

Водозабезпечувальна галузь безпосередньо впливає на розвиток і ефективність суспільного виробництва. Дана концептуальна посилка цілком обґрунтована тому, що ресурсоємність водоспоживання лежить в основі вартості наданої територіально-промисловим комплексам води, яка виступає складовою кінцевого продукту галузей матеріального виробництва і відбивається в ньому у вигляді перенесеної вартості. У зв'язку з цим зниження ресурсоємності водоспоживання сприятиме підвищенню ефективності суспільного виробництва і якості задоволення потреб споживачів.

Зниження ресурсоємності водоспоживання виступає як цільова орієнтація її регулювання, що вимагає узгодження функціонування структурних елементів територіально-промислових і регіональних водозабезпечувальних комплексів і усунення відхилень у водогосподарських балансах регіонів.

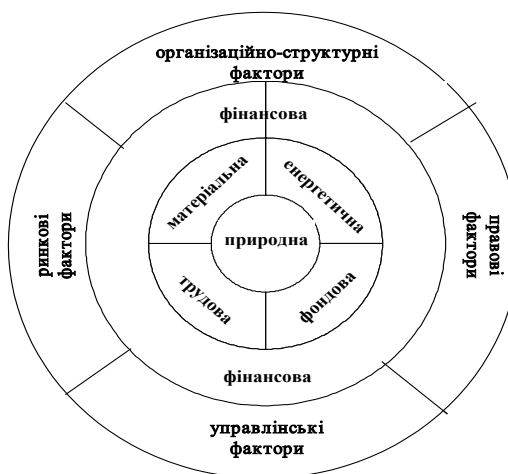

Рис. 1. Складові ресурсоємності водоспоживання і фактори її формування

Рациональна схема регулювання ресурсоємності водоспоживання з урахуванням специфічних галузевих особливостей базується на запропонованому науково-методичному підході до регулювання її природно-матеріальної складової, який ґрунтується на тісному взаємозв'язку між водоспоживанням територіально-промислових і регіональних водозабезпечувальних комплексів. Сукупність локальних заходів, спрямованих на зниження ресурсоємності водоспоживання, не може бути еквівалентною комплексним програмам її регулювання. Важливого значення набуває дослідження та обґрунтування логіки співвідношення інструментів регулювання ресурсоємності водоспоживання як на макро-, так і мікрорівні. Реалізація запропонованого науково-методичного підходу до регулювання ресурсоємності водоспоживання досягається шляхом конкретизації заходів при послідовному їх проходженні від верхнього до нижнього рівня. Тобто первинним доцільно вважати регулювання водоспоживання, а вторинним – його ресурсоємності. Досягнення бажаного ефекту представляється можливим шляхом використання нормативно-правових й економічних регуляторів з урахуванням територіально-галузевих особливостей водоспоживання регіонів і екологічних факторів його раціоналізації, а також комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання.

У другому розділі дисертаційної роботи “Система регулювання водоспоживання в регіонах” з метою виявлення територіально-галузевих особливостей водоспоживання розроблено систему індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіонів. В основі створення системи індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіонів лежить

комплексно-цільовий підхід до розробки її складових, що базується на сукупності параметрів його оцінки, обґрунтованої в першому розділі роботи.

Об'єктивність віднесення показника питомих запасів водних ресурсів регіонів до кількісних індикаторів стану і використання їх водоресурсного потенціалу є апріорною, тому доказів не потребує.

Вирішальним підґрунтям для розробки класифікації областей України за ступенем наводненості (якісного індикатору стану і використання водоресурсного потенціалу) виступали виявлені недоліки існуючої класифікації за рівнем водозабезпеченості, які полягають у недостатній деталізації та укрупненні класифікаційних груп, що проявляється у занадто широкому діапазоні граничних показників питомих запасів водних ресурсів як основної класифікаційної ознаки. Викладені недоліки спричиняли віднесення до однієї класифікаційної групи регіонів зі значними відмінностями в запасах водних ресурсів, що не дозволяє ґрунтовно характеризувати якісні параметри водоресурсного потенціалу. Удосконалена класифікація областей за ступенем наводненості (табл. 1) має служити якісним індикатором стану і використання водоресурсного потенціалу регіону.

Таблиця 1

Класифікація областей України за ступенем наводненості

Класифікаційна група	Області	Граничні значення питомих запасів водних ресурсів, тис.м ³ /км ²
Понаднаводнені	Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська	більше 180
Середньонаводнені	Чернівецька, Тернопільська, Ровенська, Чернігівська, Волинська, Житомирська, Хмельницька, Сумська, Вінницька	90-180
Помірнонаводнені	Київська, Полтавська, Луганська, Харківська, Черкаська	40-90
Малонаводнені	Донецька, АР Крим, Дніпропетровська, Миколаївська, Запорізька	15-40
Ненаводнені	Кіровоградська, Одеська, Херсонська	до 15

Відсутність єдиної наукової точки зору на сутність показника навантаження на водоресурсний потенціал регіону обумовила висновок про недостатність його вивченості й теоретичної обґрунтованості. У зв'язку з цим у роботі запропоновано показник навантаження на водоресурсний потенціал регіону розраховувати як відношення питомої ваги споживаних у регіоні водних ресурсів в загальному обсязі їх запасів до питомого запасу водних ресурсів у регіоні. Сутність показника навантаження на водоресурсний потенціал регіону полягає в тому, що він показує, яка площа регіону (у м²) приходить на одиницю обсягу водних ресурсів (1м³) при наявній структурі джерел водопостачання і сформованому

рівні споживання водних ресурсів. З метою підвищення доказовості необхідності включення даного показника в систему індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіону здійснено його розрахунок по областях України.

Показник навантаження на водоресурсний потенціал пропонується використовувати як соціально-економічний індикатор стану і використання водоресурсного потенціалу регіону. Соціальний аспект цього показника базується на зворотній залежності між навантаженням на водоресурсний потенціал регіону і можливістю задовольняти зростаючі потреби у водних ресурсах, економічний – на зворотній залежності між навантаженням на водоресурсний потенціал регіону і розвитком водоемних галузей.

Територіальні особливості водоспоживання мають органічні зв'язки з галузевими, що обумовило необхідність доповнення системи індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіону показниками галузевого змісту. До кола таких індикаторів доцільно включення індексів водоемності галузей промисловості. Ґрунтуючись на дослідженнях закордонних економістів, проведених розрахунках, отриманих результатах, їх порівнянні з аналогічними показниками інших країн, розраховані індекси водоемності для галузей промисловості України пропонується використовувати як характеристику галузевих особливостей водоспоживання регіонів.

Викладена аргументація дозволяє дійти висновку, що сукупність параметрів оцінки територіально-галузевих особливостей водоспоживання, виявлена на підставі покладеного в основу її розробки комплексно-цільового підходу, ґрунтується на системі індикаторів стану та використання водоресурсного потенціалу, яка охоплює показники питомих запасів водних ресурсів, ступеня наводненості регіонів, навантаження на водоресурсний потенціал регіону, вартісної оцінки водних ресурсів та індексів водоемності галузей промисловості.

Розроблена система індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу надала можливість визначити регіонально-галузеві пріоритети з точки зору збалансованості розвитку територіально-промислових комплексів на підставі ефективного використання водних ресурсів.

Система індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу являє собою інструмент виявлення проблемних ситуацій у водозабезпеченні регіонів, які полягають в порушенні їх водогосподарських балансів внаслідок загострення міжгалузевих диспропорцій у потребах и наявності водних ресурсів. Закономірний підхід до усунення зазначених проблемних ситуацій лежить на рівні розробки ефективної системи регулювання водоспоживання регіонів. Ефективність системи регулювання водоспоживання регіонів базується на оптимальному сполученні взаємопов'язаних напрямків впливу на водогосподарську ситуацію в регіоні, що передбачає використання сучасних форм та методів створення інтегрованих систем нормативно-правових та економічних регуляторів.

За допомогою нормативно-правових регуляторів, реалізація яких характеризується директивністю, здійснюється безпосередній вплив на умови водоспоживання шляхом

адміністративно-розпорядчих дій, спричиняючи зміни обсягів споживання водних ресурсів. Розглянута система нормативно-правових регуляторів водоспоживання дозволила конкретизувати їх на кожному рівні водного законодавства. Взаємозв'язок нормативно-правових регуляторів водоспоживання наведено на рис.2.

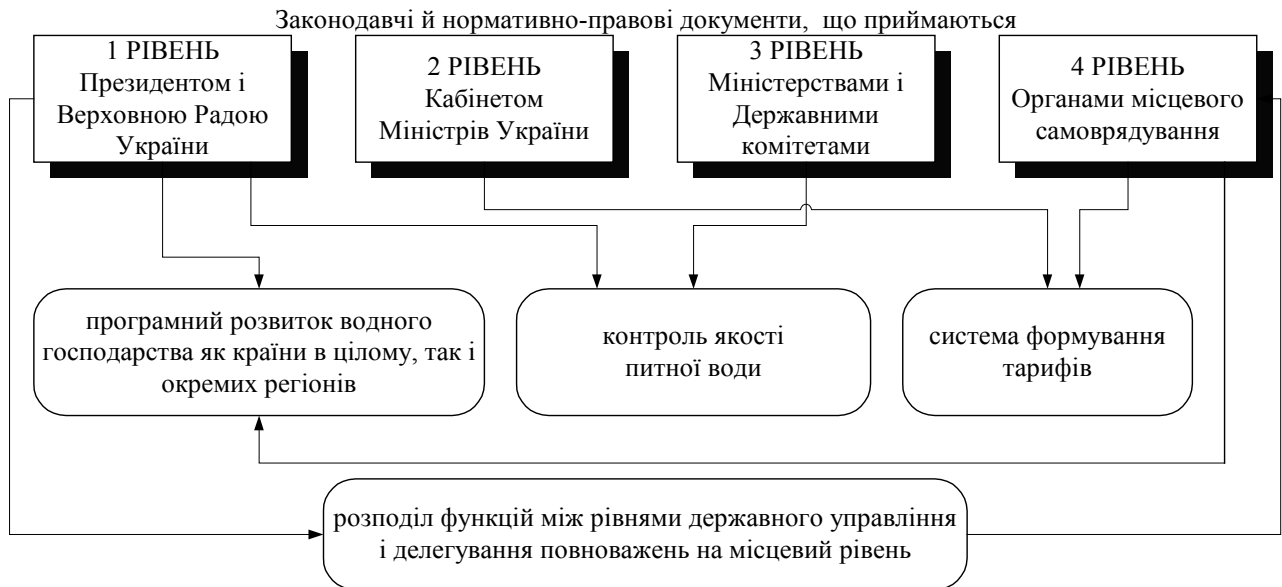

Рис.2. Взаємозв'язок основних нормативно-правових регуляторів водоспоживання

Сукупність економічних регуляторів реалізується через механізм, який використовує товарно-грошові відносини і систему економічних законів. Систему економічних регуляторів водоспоживання регіону правомірно подати у вигляді наступної схеми (рис.3).

З метою реалізації системного підходу до регулювання водоспоживання в регіонах та розробки науково обґрунтованих схем розвитку систем водозабезпечення з урахуванням завдань комплексного і раціонального використання водних ресурсів, їх захисту та поповнення, у дисертаційній роботі здійснено аналіз екологічної обстановки у водному секторі України, виділено основні фактори екологізації водоспоживання. Важливість передбачення екологічної ситуації обумовила необхідність прогнозних оцінок частки забруднених вод у загальному обсязі стоків. Проведені на основі трендових моделей прогнозні розрахунки дозволили зробити висновки, які полягають у тому, що найближчим часом важко сподіватися на кардинальне поліпшення екологічної ситуації. Рівень забруднення стічних вод, за даними прогнозу, збережеться в найближчі роки на рівні 30%.

Система регулювання водоспоживання регіону на макрорівні визначається як сукупність взаємопов'язаних програм, заходів, нормативів, методів і засобів управління, що включає:

1) виявлення проблемних ситуацій у водозабезпеченні регіонів і визначення пріоритетних напрямків регулювання водоспоживання, що доцільно засновувати на результатах аналізу, проведеного з

використанням запропонованої системи індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіону;

2) вибір сукупності пріоритетних нормативно-правових і економічних регуляторів водоспоживання, застосування яких сприятиме вирішенню виявлених проблемних ситуацій у водозабезпеченні регіонів;

3) безпосереднє регулювання водоспоживання на основі обраної сукупності регуляторів з урахуванням екологічних факторів його раціоналізації.

Рис.3. Система економічних регуляторів водоспоживання регіону

У третьому розділі “Комплексна оцінка матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах” поглиблено методичні основи та розроблено практичні рекомендації щодо оцінки матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в минулому, теперішньому та майбутньому часі для цілей її регулювання, під яким розуміється процес пошуку і реалізації шляхів і резервів зниження її рівня. Комплексна оцінка рівня матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання включає:

- 1) економічну діагностику з метою встановлення сформованого рівня ресурсоємності;
- 2) моделювання з метою виявлення факторів, які впливають на її рівень;
- 3) прогнозування з метою розробки заходів для її регулювання.

Розроблена галузева методика економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання (рис.4) дозволяє комплексно оцінювати сформовані тенденції у процесах використання матеріальних ресурсів водозабезпечувальними комплексами і вчасно приймати управлінські рішення щодо їх регулювання.

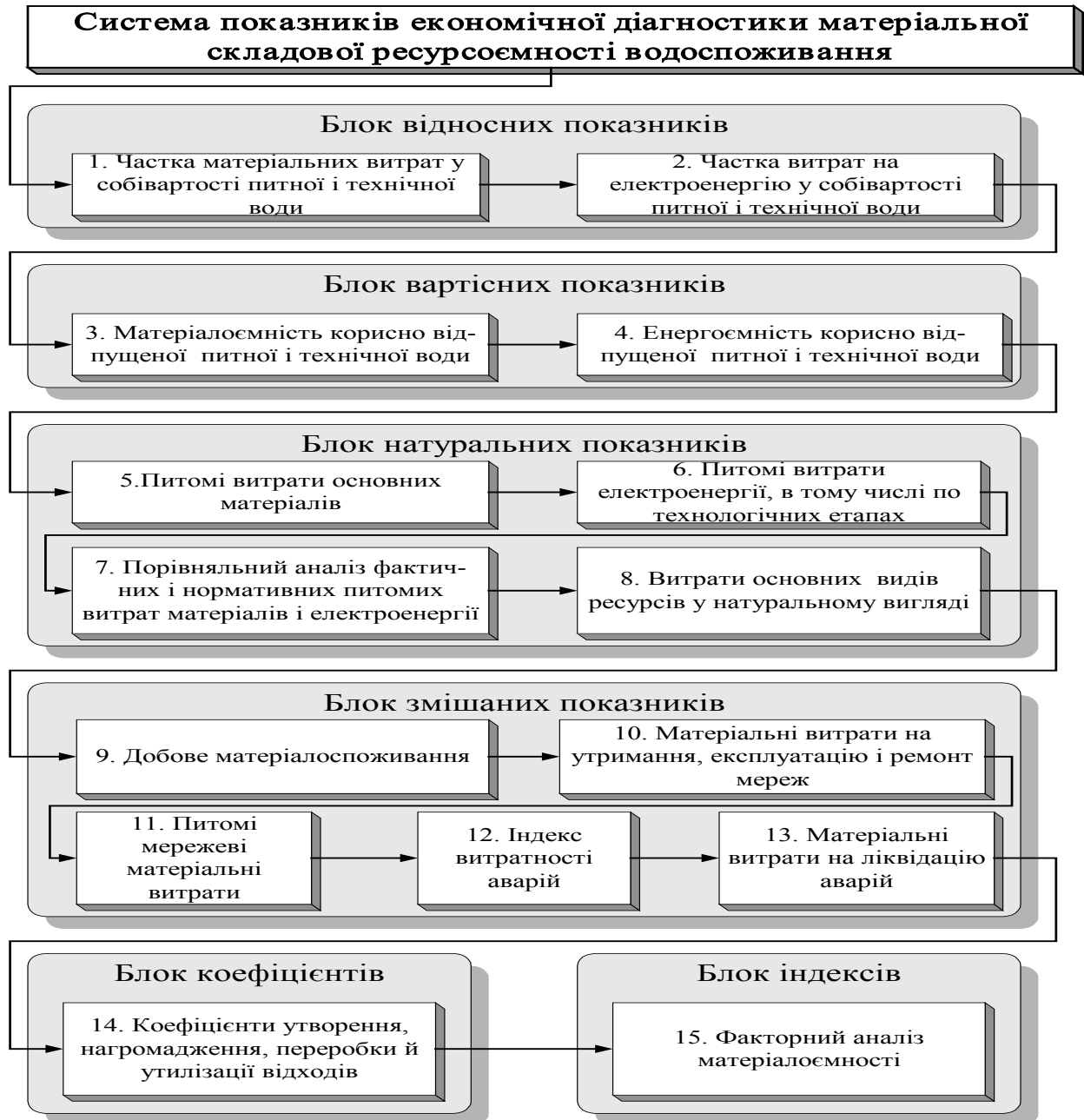

Рис.4. Система показників економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання і послідовність їх застосування

Методика економічної діагностики містить 6 блоків показників, які згруповані за одиницями виміру, що дозволяє систематизувати її результати.

Відносно самостійним за функціональним призначенням блоком галузевої методики економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання є система коефіцієнтів обороту

відходів, яка має загальнови­робничий характер, що відкриває можливості її застосування в різних сферах виробництва. Запропонована комплексна система коефіцієнтів обороту відходів дає змогу проводити аналіз процесів на­громадження, переробки, зворотності, ліквідності відходів, а також безвідходності виробництва і зміни вартості відходів. З метою підвищення якості та повноти інформаційного забезпечення процесів економічної діагностики на підставі виявлених недоліків у системі обліку відходів запропоновані напрямки його удосконалення.

Сутність комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в теперішньому часі реалізується шляхом моделювання матеріалоємності і проведення техніко-економічної оцінки факторів, що впливають на рівень матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах.

В ході моделювання матеріалоємності встановлено причинно-наслідковий зв'язок між її рівнем і факторами, його визначальними, розраховано їх кількісний вплив на матеріалоємність корисно відпущеної води (1):

$$Me = -0,02485 + 0,01736 \cdot \left(\frac{K_a}{P_c}\right)^{0,6277} + 0,010178 \cdot \left(\frac{K_{под}}{K_{омн}}\right)^{2,272} + 0,0102933 \cdot \left(\frac{MЗ \cdot 100}{З_{обц}}\right), \quad (1)$$

де Me - матеріалоємність корисно відпущеної води, грн./грн.;

K_a - кількість аварій на мережах, шт;

P_c - загальна довжина мережі, км;

$K_{под}$ - кількість поданої води в мережу, тис.м³;

$K_{омн}$ - кількість відпущеної води споживачам, тис.м³;

$MЗ$ - сума матеріальних витрат на підйом, транспортування і реалізацію води, тис.грн.;

$З_{обц}$ - загальна сума витрат на підйом, транспортування і реалізацію води, тис.грн.

Встановлені на етапі моделювання взаємозв'язки між рівнем матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання та її визначальними фактори, дозволили виявити найбільш значущі резерви зниження матеріалоємності в регіональних водозабезпечувальних комплексах, до яких віднесено зниження аварійності мереж, максимальне наближення обсягу поданої води в мережу і відпущеної споживачам, зниження суми матеріальних витрат, використання для водопостачання найбільш "чистих" джерел води, збалансованість темпів зростання матеріальних і загальних витрат.

Принципово новим підґрунтям комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в майбутньому часі виступає запропонований інтегральний метод прогнозування (рис.5.), що базується на одночасній єдності та фрагментарності використання методів експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу й авторегресійного прогнозування і дає змогу одержати

найбільш адекватні результати, підвищити точність розрахунків, враховувати вплив змін факторів, які визначають рівень матеріалоемності. Перевагою інтегрального методу прогнозування є можливість загальнонаукового його застосування поза залежністю від області прогнозування.

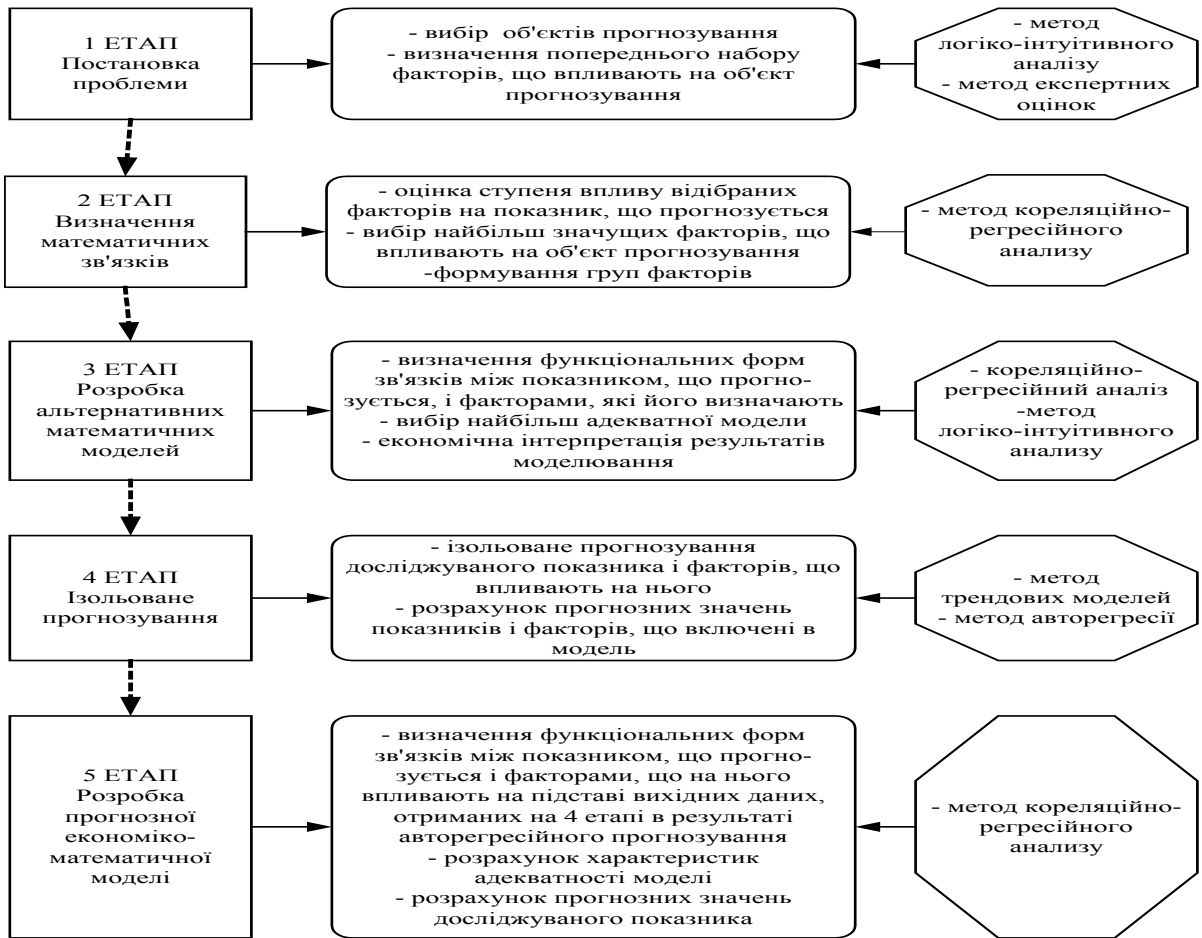

Рис.5. Алгоритм застосування інтегрального методу прогнозування

З метою практичного підтвердження ефективності застосування запропонованого інтегрального методу здійснено його апробацію на прикладі прогнозування матеріалоемності в регіональних водозабезпечувальних комплексах, результатом якої є розроблена прогнозна кореляційно-регресійна модель матеріалоемності, що враховує перспективні зміни факторів, які впливають на неї (2):

$$Me_n = 0,005425 - 0,02479 \cdot \left(\frac{K_a}{P_c} \right)_n + 0,002619 \cdot \left(\frac{K_{nod}}{K_{omn}} \right)_n^{4,12} + 0,0018694 \cdot \left(\frac{M3 \cdot 100}{3_{обц}} \right)_n^{2,16} \quad (2)$$

де n – індекс, що означає прогнозні значення.

Практичне застосування розробленого методичного підходу до комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання в майбутньому часі дозволило виявити перспективні тенденції зміни матеріалоемності як елемента ресурсоемності водоспоживання і факторів, які визначають

рівень даного показника, що дозволяє регулювати рівень матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання через вплив на визначальні її фактори.

Комплексна оцінка матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання дозволяє створювати цільову систему її регулювання з урахуванням сформованих тенденцій в процесах використання матеріальних ресурсів, впливу факторів на рівень матеріалоємності та перспективних змін її формування.

Результатом дисертаційної роботи правомірно вважати поглиблені теоретичні основи формування ресурсоємності водоспоживання регіональних водозабезпечувальних комплексів, запропонований науково-методичний підхід до регулювання ресурсоємності водоспоживання в них, систему нормативно-правових і економічних регуляторів водоспоживання, що враховує територіально-галузеві особливості водоспоживання, удосконалені інструменти комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоємності води (методики економічної діагностики, моделювання і прогнозування), а також сукупність факторів зниження рівня матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне і науково-методичне узагальнення і нове вирішення проблеми регулювання ресурсоємності водоспоживання на регіональному рівні, систематизовано нормативно-правові і економічні регулятори на основі територіально-галузевих особливостей водоспоживання, удосконалено інструменти регулювання ресурсоємності в регіональних водозабезпечувальних комплексах.

Головні наукові й практичні результати дослідження полягають у наступному:

1. Дослідження тісного взаємозв'язку між водоресурсним потенціалом регіону і водоспоживанням територіально-промислових комплексів дозволило обґрунтувати необхідність синтезованої оцінки водоресурсного потенціалу за кількісними, якісними, вартісними і соціально-економічними параметрами, що виступає вихідною позицією при формуванні водогосподарських балансів регіонів.

2. Систематизація теоретичних основ функціонування підприємств водопостачання, поглиблення їх змісту, наукової обґрунтованості з метою адаптування до сучасних умов господарювання дозволили удосконалити теоретико-понятійний апарат, що описує функціонування підприємств водозабезпечувальної галузі: сформульовано поняття “регіон” з погляду водоспоживання, уточнено зміст поняття “водогосподарський комплекс”, введено поняття “регіональний водозабезпечувальний комплекс”. Результатом удосконалення теоретико-понятійного апарату є системна характеристика регіональних водозабезпечувальних комплексів, що включає територіальну підпорядкованість, функціональні завдання, технологічну структуру, організаційну структуру, галузеві обмежувальні параметри і чинники впливу.

3. Поглиблення теоретичних основ поняття “ресурсоємність”, виявлення її складових в регіональних водозабезпечувальних комплексах обумовило проведення аналізу формування ресурсоємності водоспоживання та дозволило дійти висновку про пріоритетність її природної складової, основою якої є вилучення водних ресурсів з їх джерел, що і являє собою процес водоспоживання. Теоретично доведено вплив природної складової на матеріальну, енергетичну, фондову, трудову і фінансову складові, визначено способи оцінки складових ресурсоємності водоспоживання.

4. Реалізація запропонованого науково-методичного підходу до регулювання природно-матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання сприятиме оптимізації водоспоживання в регіонах, що об'єктивно відбивається на водоспоживанні регіональних водозабезпечувальних комплексів, та зниженню рівня матеріальної складової ресурсоємності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах.

5. Розроблену систему індикаторів стану та використання водоресурсного потенціалу регіонів рекомендується застосовувати як вихідну основу для виявлення проблемних ситуації у водозабезпечувальній галузі та оцінки альтернатив і вибору найоптимальнішого варіанту набору регуляторів водоспоживання..

6. Проведена в роботі ідентифікація нормативно-правових регуляторів водоспоживання дозволила виявити їх основні рівні, конкретизувати сукупності нормативно-правових регуляторів водоспоживання на кожному рівні, пріоритетними серед яких визнано законодавчо закріплені заходи, що регламентують програмний розвиток водного господарства як країни в цілому, так і окремих її регіонів, розподіл функцій між рівнями державного управління і делегування окремих повноважень на місцевий рівень, контроль якості питної води і систему формування тарифів у регіональних водозабезпечувальних комплексах. Аналіз способів залучення приватного капіталу у водозабезпечувальну галузь дозволив виявити нормативно-правові умови їх застосування.

7. В систему економічних регуляторів водоспоживання запропоновано включати його платність, встановлення економічно обґрунтованих нормативів плати за воду з природних джерел і їх перерозподіл між бюджетами різних рівнів, а також стимулювання раціонального використання водних ресурсів шляхом встановлення лімітів водоспоживання і штрафних санкцій за їх перевищення, що має сприяти впровадженню ринкових елементів в систему регулювання водоспоживання регіонів.

8. Систему регулювання водоспоживання регіону на макрорівні визначено як сукупність взаємопов'язаних програм, заходів, нормативів, методів і засобів управління, що включає виявлення проблемних ситуацій у водозабезпеченні регіонів і визначення пріоритетних напрямків регулювання водоспоживання на підставі результатів аналізу, проведеного з використанням запропонованої системи індикаторів стану і використання водоресурсного потенціалу регіону; вибір сукупності пріоритетних нормативно-правових і економічних регуляторів водоспоживання, застосування яких сприятиме вирішенню виявлених проблемних ситуацій у водозабезпеченні регіонів, та безпосереднє регулювання

водоспоживання на основі обраної сукупності регуляторів з урахуванням екологічних факторів його раціоналізації.

9. Здійснення комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання з метою її регулювання обумовило зміни в підході до методик економічної діагностики, моделювання та прогнозування досліджуваних показників. Запропонована галузева методика економічної діагностики матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання дозволить комплексно оцінювати сформовані тенденції у процесах використання матеріальних ресурсів водозабезпечувальними комплексами і вчасно приймати управлінські рішення щодо регулювання матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання. Функціональним елементом галузевої методики є система коефіцієнтів обороту відходів, яка дозволяє контролювати процеси нагромадження відходів; безвідходності виробництва; переробки; зворотності; зміни вартості і ліквідності відходів.

10. З урахуванням виявлених причинно-наслідкових взаємозв'язків між рівнем матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання в регіональних водозабезпечувальних комплексах і факторами, що її визначають, обґрунтовано резерви зниження матеріалоемності в регіональних водозабезпечувальних комплексах, до яких віднесено зниження аварійності мереж; максимальне наближення об'єму поданої в мережу і відпущеної споживачам води; зниження суми матеріальних витрат; використання для водопостачання найбільш "чистих" джерел води; збалансованість темпів зростання матеріальних і загальних витрат.

11. Запропонований інтегральний метод прогнозування, розроблений алгоритм його реалізації, проведена його апробація на прикладі прогнозування матеріалоемності в регіональних водозабезпечувальних комплексах, дозволили розрахувати прогнозну модель матеріалоемності корисно відпущеної води регіональними водозабезпечувальними комплексами. Отримані результати дали змогу виявити перспективні зміни умов функціонування регіональних водозабезпечувальних комплексів, що впливають на матеріалоемність корисно відпущеної води.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

СТАТТІ У ФАХОВИХ ВИДАННЯХ, В ЯКИХ ВИСВІТЛЕНО ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Пічугина Т.С., Харламова О.В. Облік відходів і комплексний аналіз їх обігу // Наук. вісн. ПолтНТУ ім. Ю. Кондратюка „Економіка і регіон”. – 2003. – № 1(1). – С.109-111. *(Особистий внесок автора – розроблено рекомендації з ведення обліку відходів, удосконалено систему коефіцієнтів обертання відходів).*

2. Харламова Е.В. Отраслевая методика экономической диагностики материалопотребления в водообеспечивающих комплексах // Вест. НТУ “ХПИ”. Сб. науч. тр. Темат. вып. “Технический прогресс и эффективность производства”. В 3 т. – Вып.23. – Т.3. – Харьков, 2003. – С.246-247.

3. Харламова Е.В. Пути снижения уровня материалопотребления в региональных водообеспечивающих комплексах // Коммунальное хозяйство городов: Респ. межвед. науч.-техн. сб. Вып.52. – К.:Техника, 2003.– 235 с. – С.40-44.

4. Харламова Е.В. Система индикаторов учета влияния водного фактора на размещение производительных сил // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб.наук.праць. В 4 т. – Вип.185.– Т.1. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003.– С.107-112.

СТАТТІ В ФАХОВИХ ВИДАННЯХ, ЯКІ ОПУБЛІКОВАНО ЗА ПРОБЛЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

5. Скоков Б.Г., Харламова Е.В. Влияние использования материальных ресурсов на объем производства, себестоимость и прибыль // Вест. ХГЭУ. - Вып. 2(6). - Харьков, 1998. — С.77-79. *(Особистий внесок автора – удосконалено математичний апарат для визначення впливу використання матеріальних ресурсів на обсяг виробництва, собівартість і прибуток).*

6. Скоков Б.Г., Харламова Е.В. Резервы экономии материальных ресурсов // Вест. ХГЭУ. — Вып.3 (7). — Харьков, 1998. — С.91-92. *(Особистий внесок автора – узагальнено основні резерви ресурсозбереження).*

7. Скоков Б.Г., Харламова Е.В. Учет и анализ отходов материальных ресурсов // Коммунальное хозяйство городов: Респ. межвед. науч.-техн. сб. — Вып.16. — К.:Техника. — 1998.— С.174-176. *(Особистий внесок автора – розроблено пропозиції щодо удосконалення обліку відходів і аналізу їх обороту).*

8. Харламова Е.В. Сверхнормативные запасы и их роль в управлении материальными ресурсами // Коммунальное хозяйство городов: Респ. межвед. науч.-техн. сб. — Вып.16. — К.:Техника. — 1998.— С.196-198.

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НА НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, В ЯКИХ ВИСВІТЛЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

9. Харламова Е.В. Совершенствование методов прогнозирования материалоемкости // Тез. докл. на XXX науч.-техн. конф. ХГАГХ.-Харьков,2000.-С.41-42.

10. Харламова Е.В. Особенности применения интегрального метода прогнозирования // Тр. IV междунар. научн.-техн. конф. 11-12 декабря 2003 года „Исследование и оптимизация экономических процессов „Оптимум-2003”. – Ч.1. – Харьков: НТУ “ХПИ”, 2003. – С.118-119.

11. Харламова Е.В. Критерии оценки водного фактора в процессе управления развитием и размещением производительных сил // Мат. Всеукр. науч.-практ. конф. „Проблемы реализации реформирования отрасли жилищно-коммунального хозяйства”. – Харьков: ХГАГХ, 2003. – С.59-61.

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НА НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ ЗА ПРОБЛЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

12. Скоков Б.Г., Харламова Е.В., Доробало С.А. Повышение эффективности использования основных фондов на стадии изменения форм собственности // Тез. докл. на XXVIII науч.-техн. конф. ХГАГХ. — Харьков, 1996. — С.12-13. *(Особистий внесок автора – виявлено перспективи зміни ефективності використання основних фондів при зміні форм власності).*

13. Скоков Б.Г., Харламова Е.В., Доробало С.А. Ценообразование на коммунальных предприятиях в условиях перехода к рыночным отношениям // Тез. докл. на XXVIII науч.-техн. конф. ХГАГХ. — Харьков, 1996. — С.10-11. *(Особистий внесок автора – обґрунтовано напрямки удосконалення політики формування тарифів на комунальних підприємствах, критерії диференціації тарифів).*

14. Скоков Б.Г., Скоков С.Б., Харламова Е.В. Управление материальными ресурсами // Тез. докл. на XXIX науч.-техн. конф. ХГАГХ. — Харьков, 1998. — С.90-91. *(Особистий внесок автора – обґрунтована необхідність плановірності й комплексності ресурсозбереження в системі управління матеріальними ресурсами).*

АНОТАЦІЯ

Харламова О.В. Регулювання ресурсоемності водоспоживання (регіональний аспект). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.10.01 – розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – Полтавський національний технічний університет імені Ю.Кондратюка, Полтава, 2004.

В дисертаційній роботі досліджено теоретичні й науково-методичні засади формування ресурсоемності водоспоживання і функціонування регіональних водозабезпечувальних комплексів. Розроблено систему регулювання водоспоживання в регіонах, засновану на нормативно-правових і економічних регуляторах і враховуючу територіально-галузеві особливості водоспоживання. Удосконалено інструменти комплексної оцінки матеріальної складової ресурсоемності водоспоживання (методики економічної діагностики, моделювання і прогнозування), виявлено сукупність факторів зниження матеріалоемності водоспоживання.

Основні результати дисертаційної роботи впроваджені в економічну практику.

Ключові слова: водоресурсний потенціал регіону, регіональний водозабезпечувальний комплекс, регулювання водоспоживання, ресурсоемність, матеріалоемність.

АННОТАЦИЯ

Харламова Е.В. Регулирование ресурсоемности водопотребления (региональный аспект). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.10.01 – размещение производительных сил и региональная экономика. – Полтавский национальный технический университет имени Ю.Кондратюка, Полтава, 2004.

В результате исследований тесной взаимосвязи между водоресурсным потенциалом региона и водопотреблением территориально-промышленных комплексов обоснована необходимость

сбалансированности количественных, качественных, стоимостных и социально-экономических параметров оценки водоресурсного потенциала, как исходной предпосылки формирования водохозяйственных балансов регионов. Систематизирован понятийный аппарат, описывающий функционирование предприятий водообеспечивающей отрасли: уточнен общенаучный смысл понятия “регион”, сформулировано определение понятия “регион” с точки зрения водопотребления, уточнено содержание понятия “водохозяйственный комплекс”, введено понятие “региональный водообеспечивающий комплекс”. Обобщены теоретические основы понятия “ресурсоемкость”, выявлены ее составляющие в региональных водообеспечивающих комплексах. Проведен анализ формирования ресурсоемкости водопотребления, обоснована приоритетность природной ее составляющей, доказано влияние природной составляющей на материальную, энергетическую, фондовую, трудовую и финансовую.

В диссертационной работе обоснован научно-методический подход к регулированию природно-материальной составляющей ресурсоемкости водопотребления, основывающийся на необходимости использования инструментов регулирования как на макро-, так и микроуровне. Разработана система индикаторов состояния и использования водоресурсного потенциала, которая включает показатели удельных запасов водных ресурсов, степень оводненности областей и регионов, нагрузку на водоресурсный потенциал, стоимостную оценку водных ресурсов, а также индексы водоемкости отраслей. Идентифицированы нормативно-правовые и экономические регуляторы водопотребления. Разработана отраслевая методика экономической диагностики материальной составляющей ресурсоемкости водопотребления. Предложена система коэффициентов оборота отходов. Установлена причинно-следственная связь между уровнем материальной составляющей ресурсоемкости водопотребления в региональных водообеспечивающих комплексах и факторами ее определяющими. С учетом выявленных взаимосвязей определены резервы снижения материалоемкости в региональных водообеспечивающих комплексах.

Предложен интегральный метод прогнозирования, разработан алгоритм его реализации, проведена апробация предложенного интегрального метода на примере прогнозирования материалоемкости в региональных водообеспечивающих комплексах, рассчитана прогнозная модель материалоемкости полезно отпущенной воды региональными водообеспечивающими комплексами. На основании полученных результатов выявлены перспективные изменения условий функционирования региональных водообеспечивающих комплексов, которые оказывают влияние на материалоемкость полезно отпущенной воды.

Ключевые слова: водоресурсный потенциал региона, региональный водообеспечивающий комплекс, регулирование водопотребления, ресурсоемкость, материалоемкость.

SUMMARY

Harlamova H.V. Regulation of water consumption & resource capacity (regional aspect). – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences on the speciality 08.10.01 – The allocation of productive forces and regional economy. – Poltava's National Technical University by name Y.Kondratyuk, Poltava, 2004.

The results of research maintain theoretical, scientific and methodical fundamentals of forming water consumption & resource capacity and functioning of regional water supplying complexes. The system of regulation of water consumption in regions based on legal, economic regulators corresponding to norm and taking into account territorial and branch features of water consumption has been developed. The devices of complex estimation of material component of water consumption & resource capacity (system of economic diagnostics, modeling and prognosis) here been improved.

Key words: water resource potential of region, regional water supplying complex, regulation of water consumption, resource capacity, material capacity.